

DR. HORVÁTH E. ÍRISZ PHD-HALLGATÓ
PÁZMÁNY PÉTER KATOLIKUS EGYETEM
JOG- ÉS ÁLLAMTUDOMÁNYI KAR
POLGÁRI ELJÁRÁSJOGI TANSZÉK

NYELVHASZNÁLATI DILEMMÁK AZ EURÓPAI UNIÓ POLGÁRI ELJÁRÁSJOGÁBAN

I. Bevezetés

Az Európai Uniónak 2007. január 1-től kezdődően 23 hivatalos nyelve van: angol, bolgár, cseh, dán, észt, finn, francia, görög, holland, ír, lengyel, lett, litván, magyar, máltai, német, olasz, portugál, román, spanyol, svéd, szlovák és szlovén. Ebből eredően az Unión belül fokozottan jelen vannak, igen gyakran okoznak problémát a nyelvi kérdések.

Az Európai Unió 2000-ben elfogadott Alapjogi Chartájának 21. cikkében nyilvánították ki a nyelvi alapon történő diszkrimináció tilalmát, majd a Charta 22. cikke kimondja, hogy az EU tiszteletben tartja a nyelvi sokféleséget. Ezen rendelkezésnek megfelelően a közösségi politikák mindegyikében érvényesül a soknyelvűség. Ez előny, de egyszersemind hátrány is, hiszen a nyelvi nehézségek feloldása, a fordítás, tolmácsolás – amellet, hogy jelentős többletköltséget és adott esetben az ügyek elhúzóását is eredményezheti – mindenképpen növeli a bürokráciát, ami egyébként is a Közösség egyik fő támadási pontja. A nyelvészek, szerzők az Unió nyelvi problémáit többféleképpen látják megoldani.¹ Akad olyan szerző,² aki az Unió hivatalos nyelvei mellett a kisebbségi nyelvek fokozódó európai támogatására hívja fel a figyelmet: ezáltal gyakorlatilag a bürokrácia további növelését, azaz új szervek létrehozását találja célravezetőnek. Van olyan szerző,³ aki az Unió hivatalos nyelvei közül kiemelné néhányat (öt-hat nyelvet), amelyek az ügyintézés, az Unió hivatalos munkanyelvei lennének – mintegy elsőként az egyenlők között. Azonban van olyan szerző is,⁴ aki egy – a hivatalos nyelvektől eltérő – ügyintézési-, illetőleg munkanyelv bevezetését javasolja, ami az esetek többségében konkrétan az eszperantó nyelv megjelölésében érhető tetten.⁵ Jelenleg az Európai Unióban az előbb felvázolt modellek közül a másodikhoz közeli rendszer érvényesül.

II. Az európai polgári eljárásjog

Az európai polgári eljárásjog a harmadik pillérből az első pillérbe átkerült bel- és igazságügyi együttműködés eredményeképpen jöhetett létre és indulhatott fejlődésnek. Tekintettel az egyre intenzívebb együttműködési szándéokra (és kényszerre) viszonylag gyorsan kerülnek, kerültek harmonizálásra az egyes jellemzően hagyományos nemzetközi polgári eljárásjogi területek (joghatóság, kézbesítés, elismerés, végrehajtás stb.) és tekinthetők ezáltal az európai polgári eljárásjog részterületeinek.⁶ A legújabb európai polgári eljárásjogi vonatkozású rendelet az Európai Parlament és a Tanács 1896/2006/EK rendelete (2006. december 12.) az európai fizetési meghagyásos eljárás létrehozásáról. E rendelet elfogadása óta, illetve vele párhuzamosan a Bizottság több polgári eljárásjogi tárgyú javaslatot terjesztett már elő,⁷ melyek jelenleg tárgyalási szakban állnak.

III. Nyelvhasználat az Európai Unió polgári eljárásjogában

Ahogy arra már fentebb is utaltam, az európai polgári eljárásjog tartományába egyelőre a hagyományos értelemben felfogott polgári eljárásjognak csak egyes részterületei tartoznak. Ezen okból, valamint a jogág igen rövid múltjából is következően jelenleg nincs egy általános, kódex jellegű jogszabály, amely az Európai Unió polgári eljárásjogára vonatkozó összes rendelkezést tartalmazná, így annak szabályai az egyes uniós rendeletekből ismerhetők meg. Ennek következtében ahhoz, hogy az európai polgári eljárásjogban érvényesülő nyelvhasználati szabályokról ismereteket szerezzünk, az egyes uniós rendeletek erre vonatkozó részleteit kell megismerünk, valamint az Európai Bíróság néhány e tárgykörben hozott ítélete nyújthat esetlegesen eligazítást számunkra.

Kézbesítés

A Tanács 1348/2000/EK rendelete (2000. május 29.) a tagállamokban a polgári és kereskedelmi ügyekben a bírósági és bíróságon kívüli iratok kézbesítéséről (EuKzR) preambulumban a bírósági és bíróságon kívüli iratok továbbításának korszerűsítését és meggyorsítását tűzi ki célul. Ennek érdekében formanyomtatvány bevezetését írja elő, melyet a kézbesítés foganatosítási helyének hivatalos nyelvén vagy hivatalos nyelveinek egyikén, vagy egy, az adott tagállam által elfogadhatónak megjelölt nyelven kell kitölteni. Emiatt minden tagállamnak meg kell jelölnie az Európai Unió felé a sajátján felül olyan hivatalos nyelvet vagy nyelveket, amelyet vagy amelyeket a formanyomtatvány kitöltéséhez elfogad [EuKzR 4. cikk (3) bekezdés].⁸ E körben a gyakorlat alakította ki a nyelvhasználat egységesítésének egy újabb lehetőségét, ugyanis Luxemburg és Portugália kivételével minden tagállam

elfogadja az angol nyelvet a formanyomtatvány kitöltéséhez,⁹ ezáltal is csökkentve a nyelvi nehézségeket.

A rendeleti szabályozás eredményességének érdekében a címzett csak kivételesen, a rendeletben meghatározott esetekben tagadhatja meg a kézbesítendő irat átvételét. Így az átvevő intézménynek mindig tájékoztatnia kell a címzettet arról, hogy megtagadhatja a kézbesítendő irat elfogadását, ha az nem a következő nyelvek egyikén került megszövegezésre:

az átvevő tagállam hivatalos nyelve vagy, amennyiben annak a tagállamnak több hivatalos nyelve is van, a kézbesítés foganatosítás helyének hivatalos nyelve vagy hivatalos nyelveinek egyike;

az átvevő tagállamnak olyan nyelve, amelyet a címzett megért [EuKzR 8. cikk (1) bekezdés].

Ezen nyelvi kérdés több problémát is felvet, ugyanis az egyes polgárok nyelvtudására vonatkozóan egyik európai országban sem vezetnek hivatalos nyilvántartást: ez nyilvánvalóan több okból sem lehetséges. Ugyanígy a bíróságoktól sem követelhető meg az, hogy ellenőrizzék az egyes esetekben a megtagadási ok, azaz a nyelvtudás hiányának valódiságát. Ennek kapcsán utalni kell továbbá a jogi nyelvezettel kapcsolatos nehézségekre is: egy olyan polgár, aki viszonylag nagy biztonsággal mozog egy meghatározott nyelv körében, nem biztos, hogy a jogi szövegeket is érteni, értelmezni tudja (hiszen ez még az anyanyelv esetében is okozhat bonyodalmakat). Ezeknél a – cseppet sem egyszerű – kérdéseknél sokkal nagyobb dilemmát okoz az európai polgári eljárásjog területén „a jogi személyek nyelvtudása”. Nyilvánvaló, hogy „a jogi személyek – mint szervezetek – nyelvtudása” csakis a benne egyesült személyek nyelvtudásában érhető tetten. Azonban kérdés, hogy ki vagy kik ezek a személyek? A tulajdonosi kör sok esetben nem foglalkozik a jogi személy operatív irányításával, nem avatkozik bele annak mindennapi életébe: emiatt létezik az ügyvezetés, igazgatóság, elnökség vagy valami egyéb szerv a jogi személyen belül. Ennek kapcsán újra felmerül, hogy kinek kell a rendeletben előírt nyelvtudással bírnia, illetve megfordítva: ki tagadhatja meg a kézbesítendő irat átvételét a nyelvtudás hiányára hivatkozással. Vajon elég az ügyvezetés egyetlen tagjának nyelvtudása vagy melyik az a személyi kör, kik azok a személyek, akiknek nyelvtudása megkövetelt a kézbesítés esetében? E fenti kérdésfelvetés még árnyaltabb a nagy, különösen a multinacionális jogi személyek esetében, hiszen ezeknél általában egy önálló jogi osztály működik és emiatt sok esetben a cég felső vezetése nem vesz részt, nem működik közre, sőt van amikor nem is értesül a jogi személy egyes jogi ügyeiről. Ez egyszersmind azt jelen-

ti, hogy az ilyen jogi személyek esetében már nem a tényleges képvisellel bírő személyek, hanem a szervezeti hierarchia valamely alsóbb fokán álló személy(ek) nyelvtudása lenne a kézbesítés megtagadásának mércéje. Ez a megoldás azonban a kérdések újabb lavináját indíthatja el...¹⁰

Problémát okozott az is, hogy a rendelet nem határoz meg semmiféle jogkövetkezést arra az esetre, ha az irat címzettje amiatt tagadja meg annak átvételét, hogy az irat nem az áttevő tagállam hivatalos nyelvén vagy egy olyan nyelven került megszővegezésre, amelyet a címzett megért. Ennek következtében az Európai Bíróság a C-443/03. sz. ügyben¹¹ megállapította, hogy kizárt az irat érvénytelensége, ha a címzett a fenti, nyelvi okból tagadja meg annak átvételét. Sőt, ellenkezőleg, biztosítani kell a lehetőséget a fordítás hiányának orvoslására, hiszen az EuKzR 8. cikkének (2) bekezdése értelmében a címzettnek lehetősége van arra, hogy – a költségek előlegezése mellett – az irat fordítását kérje, ebből kifolyólag viszont a feladónak pedig arra, hogy a kért fordítás megküldésével orvosolja az irat lefordításának hiányát. Az orvoslás határidejére vonatkozóan az Európai Bíróság ugyanezen ítéletében kimondta, hogy a mulasztást a fordítás lehető legrövidebb időn belül való megküldésével kell orvosolni. E tekintetben egy egyhónapos határidő alkalmazását látja megfelelőnek a Bíróság, amely az áttevő intézménynek a megtagadásról való tudomásszerzésétől számítódik. Az Európai Bíróság azonban a nemzeti bírók kezébe adja ezen határidő módosításának lehetőségét, melyre az ügy összes körülményére tekintettel van lehetőség, hiszen bizonyos kézbesítendő szövegek különösen hosszúak lehetnek vagy adott esetben olyan nyelvre kell lefordítani azokat, amelyekből kevés fordító áll rendelkezésre.

Bizonyításfelvétel

A Tanács 1206/2001/EK rendelete (2001. május 28.) a polgári és kereskedelmi ügyekben a bizonyításfelvétel tekintetében történő, a tagállamok bíróságai közötti együttműködéséről (EuBfR) természetesen a bizonyításfelvétel nyelvről is rendelkezik. A rendelet 5. cikkének értelmében a kérelmek és tájékoztatások nyelve a megkeresett tagállam hivatalos nyelve, vagy – amennyiben az érintett tagállamnak több hivatalos nyelve van – a kérelmezett bizonyításfelvétel helyszínének hivatalos nyelve, illetve hivatalos nyelveinek egyike, vagy egyéb olyan nyelv, amelynek elfogadását a megkeresett tagállam jelezte. Ezen szabályozás nyilvánvalóan a bizonyításfelvétel hatékonyságát hivatott szolgálni mindamellett, hogy a kérelem is formanyomtatvány segítségével történik és azokhoz az iratokhoz, amelyeket a megkereső bíróság szükségesnek tart a kérelem teljesítése érdekében, a kérelem nyelvén elkészített fordítást is kell mellékelni [EuBfR 4. cikk (3) bekezdés]. A rendelet azonban – ahogy az a fentiekből is kiderül

– kizárólag a megkereső és a megkeresett bíróság közötti kapcsolattartás módjáról rendelkezik, így nem találhatunk szabályozást a konkrét eljárás, a bizonyításfelvétel nyelvére vonatkozóan. A rendelet egy későbbi cikkében rögzíti, hogy a megkeresett bíróság a saját tagállamának joga szerint teljesíti a kérelmet [EuBfR 10. cikk (2) bekezdés]. Ez a nyelvhasználat szempontjából gyakorlatilag azt kell, hogy jelentse, hogy a megkeresett bíróság hivatalos nyelvén folytatja le a bizonyításfelvételt. A megkereső bíróság azonban kérheti, hogy a kérelmet tagállamának joga szerinti különös eljárás keretében teljesítsék [EuBfR 10. cikk (3) bekezdés]. Egyetértek azon véleményvel, amely valójában itt éleződnek ki ténylegesen a nyelvi problémák a bizonyításfelvétel kapcsán, hiszen a megkereső tagállamának joga szerinti eljárás magában hordhatja a megkereső bíróság hivatalos nyelvének alkalmazását is.¹² Ez adott esetben azt jelentheti, hogy a megkeresett bíróságon dolgozó bíraktól most már összességében nem csak a többi tagállam nyelvének, jogi nyelvezetének ismerete, tudása várható el, hanem az egyes tagállamok jogi szabályozásának, ezáltal pedig a jogrendszer behatóbb ismeretének és jogi szemlélete bizonyos fokú átvételének szükségessége is.

Elismerés

A külföldi határozatok elismeréséről a Tanács 44/2001/EK rendelete (2000. december 22.) a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról (Brüsszel-I. rendelet) rendelkezik. Az elismerés esetében is jelentkezhetnek nyelvi nehézségek, hiszen az egyes határozatok elismerésének nyilvánvalóan egyik alapfeltétele kell, hogy legyen a határozat tartalmának – legalább hozzávetőleges – ismerete, ami megfelelő nyelvtudás hiányában nyilvánvalóan nem lehetséges. Noha a rendelet kimondja, hogy a valamely tagállamban hozott határozatot más tagállamban külön eljárás nélkül ipso iure elismerik [Brüsszel-I. rendelet 33. cikk (1) bekezdés], valamint hogy a külföldi határozat érdemben semmilyen körülmények között sem vizsgálható felül [Brüsszel-I. rendelet 36. cikk], mégis szükséges az elismerő tagállam részéről a határozat tartalmának ismerete, hiszen csak ennek alapján képes dönteni arról, hogy megtagadhatja-e, megtagadja-e az elismerést a rendeletben meghatározott okok¹³ fennállása esetén. Nyilvánvalóan a fenti okok alapján került rögzítésre a rendeletben az, hogy a bíróság vagy hatáskörrel rendelkező hatóság kérelmére be kell mutatni az okiratok fordítását, melyet valamely tagállamban erre képesítéssel rendelkező személy hitelesít [Brüsszel-I. rendelet 55. cikk (2) bekezdés].

Véleményem szerint a Brüsszel-I. rendelet elismerésre vonatkozó szabályai megfelelően rendezik a nyelvi kérdéseket, ugyanis a bíróságoknak és a hatóságoknak lehetőségük van arra, hogy az elismerendő határozatok

tartalmát saját anyanyelvükön megismerjék és ezáltal nyilatkozzanak az elismerés megengedhetőségéről, valamint megköveteli azt is, hogy az alperes részére az eljárást megindító iratot olyan időben és módon kézbesítsék, hogy gondoskodhasson a védekezéséről: ez pedig adott esetben magában kell hogy foglalja az iratok fordításához szükséges időt is.¹⁴

Végrehajtás

A határozatok a végrehajtási eljárásban érvényesíthetők. A külföldi határozatok végrehajtásáról is rendelkezik a Brüsszel-I. rendelet, mely szerint a valamely tagállamban hozott és ebben az államban végrehajtható határozatot más tagállamban akkor hajtják végre, ha azt bármely érdekelt fél kérelmére ott végrehajthatónak nyilvánították [Brüsszel-I. rendelet 38. cikk (1) bekezdés]. A rendelet szerint csak akkor kell a végrehajtás alapjául szolgáló határozatot a végrehajtás helye szerinti tagállam nyelvére lefordítani, ha azt az ott eljáró bíróság vagy hatóság kéri [Brüsszel-I. rendelet 55. cikk (2) bekezdés]. A tagállamok bíróságai ezt a fordítást általában meg szokták követelni, hiszen – tekintettel a jogrendszerek különbözőségére is – minden egyes tagállam jogszabályainak szerkezete, rendszere különbözik, ezáltal pedig az egyes külföldi határozatok nyelvezete, szófordulatai, szóhasználatja egymástól jelentős mértékben eltérhet, melynek idegen nyelven történő helyes értelmezése nyilvánvalóan nehézségeket okozhat az igazságszolgáltatásban.¹⁵

A végrehajtás egy külön szegmenséről, a nem vitatott követelések végrehajtásáról az Európai Parlament és a Tanács 805/2004/EK rendelete (2004. április 21.) a nem vitatott követelésekre vonatkozó európai végrehajtható okirat létrehozásáról (EuVhJcR) tartalmaz szabályokat. Ez a rendelet már túlmutat a Brüsszel-I. rendeletben lefektetett előírásokon, azáltal is, hogy az európai végrehajtási jogcímmé minősítést egységesebbé teszi egy formanyomtatvány bevezetésével. További újítása az EuVhJcR-nek, hogy megszünteti a „tanúsítvány címezését” azáltal, hogy előírja, hogy a tanúsítványt a határozat nyelvén kell kiállítani [EuVhJcR 9. cikk (2) bekezdés]: ezáltal a tanúsítvánnyal ellátott határozat végrehajtását bármely tagállamban lehet kezdeményezni. Természetesen, ha az eljáró bíróság vagy hatóság kéri, akkor a végrehajtást kérőnek csatolnia kell az idegen nyelvű határozat és tanúsítvány mellé az európai végrehajtható okirat átíratát vagy fordítását a végrehajtás szerinti tagállam hivatalos nyelvére, vagy – ha az említett tagállam több hivatalos nyelvet ismer el – a végrehajtás kijelölt helye bírósági eljárásainak hivatalos nyelvére vagy egyik hivatalos nyelvére, az említett tagállam jogával összhangban, illetve egy másik, a végrehajtás szerinti tagállam által elfogadhatóként megjelölt nyelvre. Itt is érvényesül az a szabály, hogy minden tagállam kijelölhet egy vagy több nyelvet az Európai

Közösség intézményeinek hivatalos nyelvei közül, amelyen a saját nyelvén kívül a tanúsítvány kiállítását elfogadja. A fordítást a tagállamok valamelyikében erre feljogosított személynek hitelesítenie kell [EuVhJcR 20. cikk (2) bekezdés c) pont]. A gyakorlatban azonban erre a fordításra általában nem kerül sor, mert a formanyomtatvány az Európai unió összes hivatalos nyelvén rendelkezésre áll, így annak egyes kitöltendő rovatai a két (az anyanyelvi és az idegen nyelvű) lap összehasonlítása által megismerhető, a bennük kitöltött mezők pedig főként nevek és számadatok, melyek az egyes nyelvekben szinte azonosak,¹⁶ emiatt a nem vitatott követeléseknek az Európai Unión belüli végrehajtása jelentős mértékben leegyszerűsödik. Nehézséget, problémákat okozhatnak azonban a latin típusútól eltérő írásmódot alkalmazó nyelvek. Jelenleg két ilyen hivatalos nyelve van az Európai Uniónak: a görög és a bolgár. Noha jelenleg viszonylag csekély mértékben játszanak szerepet, illetve az európai jogalkotó az átirat megkövetelésével többé-kevésbé rendezi a problémát, mégis elgondolkodtatóak és megoldásra várnak e nyelvi kérdések, tekintettel arra, hogy az Unió további bővítésének egyetlen lehetséges iránya van: a kelet-európai országok, amelyek közül szinte mindegyik a cirill betűket alkalmazza, valamint arra is, hogy időnként felerősödnék azok a nézetek, hogy – bár Oroszország nem tagja az Európai Uniónak – esetleg hivatalos nyelvé kellene tennie az orosz nyelvet is, melyet főként az orosz nyelvet beszélők nagy számával indokolnak (az Unióban mintegy 1,5 millió polgárnak ez az anyanyelve, mégsem kapott hivatalos nyelvi státuszt, szemben például a málaival, amelyet összesen körülbelül 400 ezren beszélnek).¹⁷ Az orosz nyelv hivatalossá tétele azonban először valamely tagállam általi hivatalos nyelvé tételt kíván meg, csakhogy ez – történelmi és kulturális okokból – a közeli jövőben nem várható. Ha az orosz nyelv problémája felmerül és foglalkoznak vele,¹⁸ még inkább élesen vetődik fel a török és a kínai nyelvek hivatalossá tétele és esetlegesen az igazságügyi együttműködésben való alkalmazásának lehetősége, ugyanis e két népcsoport még nagyobb számmal képviselteti magát az Európai Unió országaiban. Erről azonban – úgy tűnik – a tagállami és az európai jogalkotók egyelőre (jelen tanulmány szerzője szerint helyesen) hallgatnak.

Az európai fizetési meghagyásos eljárás

Ahogy arra már értekezésem elején is utaltam, az európai polgári eljárásjog „újszülött gyermeke” az Európai Parlament és Tanács 1896/2006/EK rendelete (2006. december 12.) az európai fizetési meghagyásos eljárás létrehozásáról (EuFmhR), melynek célja az európai fizetési meghagyások tagállamok közötti szabad áramlásának lehetővé tétele olyan minimumszabályok megállapítása révén, amelyek betartása szük-

ségtelenné tesz bármely, az elismerést és végrehajtást megelőző köztes eljárást a végrehajtás szerinti tagállamban [EuFmhR 1. cikk (1) bekezdés b) pont]. A rendelet – tekintettel a fizetési meghagyásos eljárás és a végrehajtás szoros kapcsolatára – több helyen is visszaüt a Brüsszel-I. rendeletre és annak szabályait rendeli alkalmazni. Az eljárásra vonatkozóan a rendelet szabályozása analóg az EuVhJcR szabályozásával: az európai fizetési meghagyásos eljárást is formanyomtatványok segítségével bonyolítják le, melyekhez csak az eljáró bíróság kérelmére csatolnak fordítást.

Költségek

A határokon átnyúló jogviták jelentős többletköltségekkel, illetve nehézségekkel járhatnak a fordítási, a posta- és az egyéb olyan költségek miatt, melyek egy tisztán belföldi jogvitában nem merülnek fel.¹⁹ Ez azonban akadályozhatja a polgárok igazságszolgáltatáshoz való jogának érvényesülését. Az európai jogalkotók ezen felismerésüktől vezérelve alkották meg a Tanács 2003/8/EK irányelvét (2003. január 27.) a határon átnyúló vonatkozású jogviták esetén az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférés megkönnyítése érdekében az ilyen ügyekben alkalmazandó költségmentességre vonatkozó közös minimumszabályok megállapításáról (EuJsle), melynek célja a határon átnyúló vonatkozású jogviták esetén az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférés megkönnyítése, az e jogvitákkal kapcsolatos költségmentességre vonatkozó közös minimumszabályok megállapításán keresztül [EuJsle 1. cikk (1) bekezdés]. Ennek megfelelően az irányelv hatálya alá tartozó vitában érintett természetes személyek jogosultak a megfelelő költségmentességre [EuJsle 3. cikk (1) bekezdés]. Az irányelv megjelöli azokat a költségeket, amelyek a jogviták határon átnyúló jellegéből származhatnak, és amelyek esetében kiemelt jelentőséggel bírnak a költségmentesség szabályai. E költségek körébe tartozik:

a tolmácsolás költsége;

a bíróság vagy az illetékes hatóságok által kért, a kérelmező személy által bemutatott és az ügy megoldásához szükséges iratok fordítási költségei;

a kérelmező személy által viselendő utazási költségek, amennyiben e tagállam joga vagy bírósága megköveteli a kérelmező személy ügyének előterjesztésében érintett személyek személyes megjelenését, és a bíróság úgy határoz, hogy az érintett személyeket nem lehet a bíróság számára megfelelő más módon meghallgatni;

helyi ügyvéd vagy törvényben jogi tanácsadásra feljogosított más személy által nyújtott segítséggel kapcsolatosan, a költségmentesség

íránti kérelemnek – az ezen irányelvvel összhangban – a bíróság székhelye szerinti tagállamban történő beérkezéséig az abban a tagállamban felmerült költségek; és

a kérelem és az ahhoz csatolt szükséges iratok fordítása, amikor a kérelmet annak a tagállamnak a hatóságaihoz benyújtják (EuJsIe 7-8. cikk).

A költségmentesség iránti kérelmekre és e kérelmek továbbítására vonatkozóan a Bizottság formanyomtatványokat dolgozott ki a kommunikáció megkönnyítése érdekében. Ennek kapcsán az irányelv előírta a tagállamoknak, hogy értesítsék a Bizottságot a közösségi intézményeknek arról a – a saját nyelvükön kívüli – hivatalos nyelvről vagy nyelveiről, amely vagy amelyek az illetékes fogadó hatóság számára elfogadhatóak a hozzá benyújtandó költségmentesség iránti kérelem kitöltésére vonatkozóan [EuJsIe 14. cikk (3) bekezdés].

Az irányelv – noha a magyar viszonyokban való alkalmazása egyre odázódik – véleményem szerint a tagállami állampolgárok szempontjából hatékonyan orvosolja az Európa nyelvi sokszínűségéből adódó problémák fiskális oldalát is, hiszen amellett, hogy költségmentességet biztosít, a formanyomtatványok bevezetésével már az erre irányuló eljárás lefolytatása során is megpróbál felülkerekedni a nyelvi nehézségeken, s ezáltal végső soron újabb költségektől kíméli meg a polgárokat. Természetesen ezek a költségek továbbra is fennállnak, ám azokat a tagállamok fogják viselni: emiatt azonban nem túl nagy a tagállamok hajlandósága egy hatékony költségmentességi rendszer működtetésére.

IV. Összegzés

Az Európai Unió polgári eljárásjogában is nagyon fontos a fegyverek egyenlőségének elve, hiszen ha egy eljárás valakivel szemben olyan nyelven folyik, amelyet ő nem vagy nem teljesen ért meg, döntő mértékben befolyásolhatja az ügyek végkimenetelét és egyszersmind igen súlyos következményeket idézhet elő nemcsak vagyoni jogi vonatkozásban, hanem akár a szabadságjogok vonatkozásában is.²⁰ Az Európai Unió jogalkotói ezen felismerésüktől vezérelve minden esetben igyekeznek rendezni a nyelvhasználat kérdését. Igyekezetüket néha több, néha kevesebb siker koronázza.

Alapvető tendenciaként figyelhető meg azonban az európai polgári eljárásjogban a formanyomtatványok egyre szélesebb körben való alkalmazása, mely – a jelen tanulmányban fentebb leírt problémák ellenére – enyhíti, oldja a nyelvi nehézségeket, ezáltal pedig az Európai Unió

jogalkotói egy olyan fantasztikus rendszert hoztak létre, amiben mindenki a saját nyelvén beszél, ennek ellenére többé-kevésbé mégis megértik egymást.

Jegyzetek

1 Benczik Vilmos: Az Európai Unió nyelvpolitikai dilemmái. In Bakonyi István – Nádai Julianna (szerk.): A többnyelvű Európa. Széchenyi István Egyetem Idegen Nyelvi és Kommunikációs Tanszék, Győr, 2004. 98-101. o.

2 Darras, Jayques: Qui parle l'eupéen? Le Cri, Bruxelles, 1999. 128-130. o.

3 Quell, Carsten: Language choice in multilingual institutions: A case study at the European Commission with particular reference to the role of English, French, and German as working languages. *Multilingua*, 16-1, 1997. 57-76. o.; Forrest, Allan: The challenge of languages in Europe. *Terminologie & Traduction*, 1998. 101-120. o.

4 Calvet, Louis-Jean: L'Europe et ses langues. Plon, 1993. 147. o.; Haszpra Ottó: Az Európai Unió közös nyelve – melyik? *Magyar Nemzet*, 2002. október 7., 6. o.

5 Somssich Réka: A nyelvi kérdés az Európai Unió intézményeinek gyakorlatában (problémák azonosítása, felvetések). *Regio*. 2003/2. 210-219. o.

6 Kengyel Miklós – Harsági Viktória: Európai polgári eljárásjog. Osiris Kiadó, Budapest, 2006. (a továbbiakban: Kengyel – Harsági: Európai polgári eljárásjog.) 23. o.

7 Pl. Javaslat a Tanács rendeletére a tartással kapcsolatos ügyekben a joghatóságról, az alkalmazandó jogról, a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról, valamint az e területen folytatott együttműködésről [COM (2005) 649 végleges]; Javaslat az Európai Parlament és a Tanács rendelete kis értékű követelések esetén alkalmazható európai eljárás bevezetéséről [COM(2005) 87 végleges].

8 Az egyes tagállamok által elfogadott nyelvekről az Európai Igazságügyi Atlaszban tájékozódhatunk (letölthető a http://ec.europa.eu/justice_home/judicialatlascivil/html/k_european_hu.htm címről). Általánosságban elmondható, hogy a tagállamok hivatalos nyelvükön kívül általában egy nyelvet jelöltek meg. Magyarország – véleményem szerint – kissé nagyvonalúan a magyar nyelven felül három nyelven fogadja el a kézbesítést: angol, francia és német.

9 Schlosser, Peter F.: EU-Zivilprozessrecht. Kommentar. Verlag C. H. Beck, München, 2003. 537. o.

10 Schütze, Rolf: Übersetzungen im europäischen und internationalen Zivilprozessrecht – Probleme der Zustellung. In Schütze, Rolf: Ausgewählte Probleme des internationalen Zivilprozessrechts. De Gruyter, Berlin, 2006. 66-68. o.

11 Götz Leffler kontra Berlin Chemie AG C-443/03. sz. ügyben 2005. november 8-án hozott ítélet (ECR 2005, I-09611.) Nr. 37-64.

12 Kengyel – Harsági: Európai polgári eljárásjog. i.m. 363. o.

13 Pl. a közrend védelme érdekében.

14 Kengyel – Harsági: Európai polgári eljárásjog. i.m. 408. o.

15 Lovász Andrásné: Bírói ítéletek érvényesíthetősége az országhatárokon kívül. *Közjegyzők Közlönye*. 2007/2. 9 o.

16 Kengyel – Harsági: Európai polgári eljárásjog. i.m. 505. o.

17 Asztalos Zsófia: Richard L. Creech: Law and Language in the European Union – The Paradox of a Babel „United in Diversity” [Nyelv és jog az Európai Unióban – Az „egység a sokféleségben” bábeli paradoxonja]. *Európai Tükör*. 2005/12. 121-122. o.

18 Uo.

19 Green Paper from the Commission - Legal aid in civil matters: the problems confronting the cross - border litigant. [COM(2000) 51 final] Part I.

20 Hilpold, Peter: Uniói polgárság és nyelvjogok az Európai Unióban. *Magyar Jog*. 2000/12. 754. o.